

مروری بر اپیدمیولوژی سرطان‌های شایع و پیامدهای بالینی کووید-۱۹ بر بیماران سرطانی

تألیف و گردآوری:

دکتر سیده میرزائی

(دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران)

دکتر محمد حسین غلامی

(دانشگاه آزاد اسلامی کازرون)

سیما ارونی

(دانشجوی دکتری تخصصی ژنتیک مولکولی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات)

دکتر رسول رئیس

(دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مشهد)

دکتر سلمان دانشی

(عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی جیرفت)

پاییز ۱۴۰۰

عنوان و نام پدیدآور	مروری بر اپیدمیولوژی سرطان‌های شایع و پیامدهای بالینی کووید- ۱۹ بر بیماران سرطانی/ تالیف و گردآوری سپیده میرزائی...[و دیگران].
مشخصات نشر	تهران : جادوی قلم، ۱۴۰۰. مشخصات ظاهری: ۲۳۲ص: مصور(رنگی).
شابک	۱۲۰۰۰۰۰ ریال: 6-99-6514-622-978 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت	تالیف و گردآوری سپیده میرزائی، محمدحسین غلامی، سیما اروئی، رسول رئیسی، سلمان دانشی.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سرطان شناسی Oncology
موضوع	سرطان — همه گیر شناسی Cancer-- Epidemiology
موضوع	سرطان شناسی — ایران Oncology -- Iran
موضوع	سرطان — جنبه های روان شناسی Cancer -- Psychological aspects
موضوع	سرطان — ژنتیک Cancer -- Genetic aspects
موضوع	کرونا ویروس ها Coronaviruses
شناسه افزوده	میرزائی، سپیده، ۱۳۶۸-، گردآورنده
رده بندی کنگره	RC۲۵۴
رده بندی دیویی	۶۱۶/۹۹۴
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۱۶۱۱۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

مروری بر اپیدمیولوژی سرطان‌های شایع و پیامدهای بالینی کووید- ۱۹ بر بیماران سرطانی
تألیف و گردآوری:
دکتر سپیده میرزائی، دکتر محمد حسین غلامی، سیما اروئی، دکتر رسول رئیسی، دکتر سلمان دانشی

صفحه آرا: اکرم ملک نژاد
طراح جلد: الویرا صیامی
نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۴۰۰
شمارگان: ۲۰۰ جلد
شابک: ۶-۹۹-۶۵۱۴-۶۲۲-۹۷۸
قیمت: ۱۲۰۰۰۰۰ ریال

www.jadooyeghalam.com

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه
۱۳.....	وضعیت بیماری سرطان در ایران و جهان
۱۵.....	فصل اول: ماهیت سرطان
۱۶.....	علائم هشدار دهنده سرطان
۱۷.....	چگونه می‌توان از ابتلا به سرطان جلوگیری نمود؟
۱۷.....	۱-عدم استعمال دخانیات
۱۹.....	۲-عدم مصرف مشروبات الکلی
۱۹.....	۳-محدودیت مواجهه با عوامل شغلی خطرناک
۱۹.....	۴-انجام فعالیتهای ورزشی منظم
۲۰.....	۵-پیشگیری از عفونت‌ها
۲۱.....	عوامل عفونی ایجاد کننده سرطان
۲۱.....	ویروس اپشتین بار: (EBV)
۲۱.....	ویروس پاپیلوماوی انسانی (HPV)
۲۲.....	ویروس هپاتیت B (HBV)
۲۲.....	ویروس هرپس وابسته به سارکومای کاپوزی (KSHV)
۲۲.....	عفونت هلیکوباکتر پیلوری
۲۳.....	دیگر عوامل ایجاد کننده پاسخ التهابی
۲۳.....	در تغذیه صحیح به سه مطلب باید توجه نمود
۲۳.....	۱-مقدار غذایی که می‌خوریم
۲۵.....	۲-نوع مواد غذایی
۲۷.....	۳-روش تهیه، پخت و نگهداری غذاها
۲۷.....	نقش هورمون‌ها
۲۸.....	تأثیر ویتامین‌ها
۲۹.....	منابع
۳۱.....	فصل دوم: ژنتیک سرطانها
۳۱.....	لوسمی میلوئید مزمن
۳۱.....	لنفوم بورکیت
۳۲.....	تعدادی از ژنهای فرونشاننده یا سرکوبگر تومور
۳۲.....	رتینوبلاستوم
۳۳.....	P53
۳۳.....	ژن APC Adenomatous polyposis coli یا پولیپوز آدنومای روده
۳۳.....	ژن MCC

۳۳	.....DCC ژن
۳۳	..... ژنتیک سرطانهای شایع
۳۴	..... سرطان کلورکتال (روده بزرگ)
۳۴	..... پولیپوز آدنوماتوز خانوادگی
۳۴	..... سندروم لینچ – سرطان کلورکتال غیرپولیپوز توارثی
۳۵	..... MYH پولیپوز
۳۵	..... سندروم پولیپوز جوانان
۳۵	..... بیماری کادون
۳۵	..... سندروم پتر-جگر
۳۶	..... سرطان پستان
۳۶	..... سرطان تخمدان
۳۷	..... سرطان پروستات
۳۸	..... منابع
۳۹	..... فصل سوم: سرطانهای شایع در ایران
۳۹	..... سرطان پوست
۴۳	..... اپیدمیولوژی سرطان پوست در جهان
۴۶	..... اپیدمیولوژی سرطان پوست در ایران
۴۹	..... منابع
۵۱	..... فصل چهارم: سرطان مری
۵۲	..... آشنالازی
۵۲	..... سندرم پلامر وینسون
۵۳	..... انواع سرطانها
۵۴	..... اپیدمیولوژی سرطان مری در جهان
۵۶	..... اپیدمیولوژی سرطان مری در ایران
۵۷	..... منابع
۵۹	..... فصل پنجم: سرطان معده
۶۱	..... دلیل عفونت هلیکوباکتر چیست؟
۶۱	..... علائم و نشانههای عفونت هلیکو باکتر
۶۱	..... تشخیص وجود هلیکوباکتر پیلوری
۶۴	..... اپیدمیولوژی سرطان معده در جهان
۶۸	..... اپیدمیولوژی سرطان معده در ایران
۷۱	..... منابع

۷۵	فصل ششم: سرطان روده بزرگ
۷۶	پولپ
۸۱	اپیدمیولوژی سرطان روده بزرگ در جهان
۸۳	اپیدمیولوژی سرطان روده بزرگ در ایران
۸۵	منابع
۸۷	فصل هفتم: سرطان پستان
۹۰	۱-نگاه کردن به پستانها در جلوی آینه
۹۰	۲-لمس کردن
۹۱	انجام خودآزمایی پستان
۹۳	اپیدمیولوژی سرطان پستان در جهان
۹۶	اپیدمیولوژی سرطان پستان در ایران
۱۰۰	منابع
۱۰۳	فصل هشتم: سرطان تخمدان
۱۰۶	معاینه لگن
۱۰۶	سی تی اسکن / MRI
۱۰۶	اشعه ایکس قفسه سینه
۱۰۶	جراحی / بیوپسی
۱۰۷	اپیدمیولوژی سرطان تخمدان در جهان
۱۰۸	اپیدمیولوژی سرطان تخمدان در ایران
۱۱۰	منابع
۱۱۳	فصل نهم: سرطان تیروئید
۱۱۳	عملکرد هورمون‌های تیروئید
۱۱۷	اپیدمیولوژی سرطان تیروئید در جهان
۱۲۰	اپیدمیولوژی سرطان تیروئید در ایران
۱۲۱	منابع
۱۲۳	فصل دهم: سرطان مثانه
۱۲۶	اپیدمیولوژی سرطان مثانه در جهان
۱۲۸	اپیدمیولوژی سرطان مثانه در ایران
۱۳۱	منابع
۱۳۳	فصل یازدهم: سرطان پروستات
۱۳۸	اپیدمیولوژی سرطان پروستات در جهان
۱۴۱	اپیدمیولوژی سرطان پروستات در ایران
۱۴۳	منابع

مقدمه

تا چند سال پیش بیماری‌های واگیر دار به عنوان بزرگترین معضل بهداشتی کشورهای جهان بشمار می‌رفت، بطوریکه تمام توان بهداشتی کشورها صرف کنترل و پیشگیری از همه‌گیری این بیماری‌ها می‌شد. از چند دهه پیش با موفقیت‌های به دست آمده در زمینه ارتقای نظام سلامت و تکنولوژی‌های جدید پیشرفت عمده‌ای درخصوص کنترل بیماری‌های واگیردار حاصل شده و پس از طی این مراحل، بیمارهای غیر واگیر در حال حاضر بعنوان مشکل عمده بهداشتی مطرح است.

به دلیل افزایش روند مرگ و میر ناشی از بیماری‌های غیر واگیر بخصوص در کشورهای در حال توسعه، سازمان بهداشت جهانی (WHO) از دو دهه پیش بیماری‌های غیر واگیر را جزو اولویت‌های بهداشتی در کشورهای در حال توسعه اعلام کرده است.

تغییرات گسترده در شیوه زندگی و الگوی تغذیه‌ای، تغییرات جمعیتی و افزایش سن، افزایش عوامل خطر محیطی، از جمله آلودگی‌های زیست محیطی، منجر به روند رو به رشد ابتلا، ناتوانی و مرگ و میر ناشی از بیماری‌های غیر واگیر شده است.

افزایش روز افزون شیوع این بیماری‌ها، خسارات اقتصادی زیادی را به کشورها تحمیل می‌کند. علت این افزایش، عواملی است که در اثر افزایش ریسک فاکتورهای (عوامل خطر) این بیماری‌ها در سالیان گذشته بوجود آمده است. تغییر شیوه زندگی باعث شده است که برخی از عوامل خطر ساز مهم از جمله مصرف دخانیات، عدم فعالیت بدنی

مناسب، مصرف ناکافی میوه، سبزیجات، شیر و لبنیات، سوانح و حوادث، افراد دارای فشار خون، چربی خون و قند خون بالا در جامعه افزایش یابد و این خود زنگ خطری است برای افزایش مرگ و میر و ناتوانی‌های ناشی از بیماریهای غیر واگیر که در حال حاضر گریبان گیر کشورهای در حال توسعه است.

در بسیاری از موارد، عدم آگاهی کافی از عوامل خطر ساز و عدم بکارگیری تمهیدات لازم و ضروری، باعث شده است تا این عوامل روز به روز افزایش یابند. بنابراین شناخت این عوامل و سیاست گذاری در نحوه چگونگی مقابله و کاهش روند روز افزون آن‌ها می‌تواند تأثیر بسزایی را در کاهش بیماری‌های غیر واگیر داشته باشد.

بیماری‌های غیرواگیر، شامل: بیماریهای قلبی و عروقی، سرطان، بیماری‌های مزمن تنفسی و دیابت، تهدید کننده حیات انسان محسوب می‌شوند و مستقیماً به سه عامل خطر اصلی قابل پیشگیری شامل مصرف سیگار، تغذیه نامناسب و عدم فعالیت بدنی مناسب وابسته هستند.

این چهار بیماری بزرگترین عامل مرگ انسان (علت ۶۰٪ مرگ‌ها) در جهان می‌باشند که ۸۰٪ آن‌ها در کشورهای با درآمد پایین و متوسط دیده می‌شود. در این بین برای نخستین بار در دسامبر ۲۰۱۹ در شهر ووهان استان هوبئی، کشور چین بیماری به نام کووید-۱۹ شیوع پیدا کرد و خیلی سریع تبدیل به یک همه گیری جهانی شد و نظام های بهداشتی درمانی سراسر دنیا را غافلگیر کرد. کووید-۱۹ هم اکنون به عنوان یک بیماری تهدید کننده سلامتی برای همه انسان ها و بویژه افراد دارای بیماری های زمینه ای همچون سرطان شناخته می شود. کووید-۱۹ با شیوع گسترده و افسارگسیخته خود پیامدهای بالینی گوناگونی بر بیماران سرطانی گذاشته است. این کتاب با هدف ارائه راهکارهای مناسب در جهت پیشگیری از عوامل خطر سرطان و شناخت پیامدهای بالینی

کووید-۱۹ بر این بیماران تهیه گردیده است و امید می‌رود در جهت ارتقای سطح سلامت جامعه مفید واقع شود.

وضعیت بیماری سرطان در ایران و جهان

سرطان، یکی از رویدادهای مشکل‌زای زندگی بشر است که بر هر دو جنبه‌ی فیزیکی و روان شناختی انسان اثر می‌گذارد. تعداد مبتلایان به سرطان چنان زیاد است که هر یک از ما به عنوان بیمار، عضو خانواده بالاخره یک بار با آن روبه رو شده یا خواهیم شد. سرطان دومین عامل شایع مرگ و میر در کشورهای توسعه یافته و سومین عامل مرگ در کشورهای در حال توسعه است. در حال حاضر سرطان عامل ۱۲٪ مرگ و میر در سراسر جهان است. امروزه بیش از ۲۰ میلیون نفر در جهان با این بیماری مهلک دست به گریبانند. فاکتور اصلی در این افزایش، رشد نسبی افراد سالخورده در جهان است که در این سنین سرطان بیشتر از جوانان بروز می‌کند. در ایران بعد از بیماریهای قلبی عروقی و حوادث، سرطان سومین عامل مرگ و میر است و سالانه بیش از ۳۰۰۰۰ نفر در کشور جان خود را در اثر این بیماری از دست می‌دهند. تخمین زده می‌شود که سالانه بیش از ۷۰۰۰۰ مورد جدید سرطان در کشور اتفاق می‌افتد. هر چند میزان بروز سالیانه سرطان در ایران کمتر از متوسط جهانی است اما با توجه به افزایش امید به زندگی و افزایش درصد سالمندی انتظار می‌رود موارد بروز سرطان در دهه آینده به شدت افزایش یابد.

در این کتاب به بررسی شایع‌ترین سرطان‌ها در جهان و ایران پرداخته شده است. فصل اول، حاوی مطالبی از قبیل ماهیت سرطان، علائم هشداردهنده، روش‌های پیشگیری، رعایت رژیم غذایی، نقش هورمون‌ها و تأثیر ویتامین‌ها می‌باشد.

فصول بعدی حاوی اطلاعاتی برای شناخت بیشتر هر سرطان، اعم از عوامل خطر آن‌ها، علائم بروز، روش‌های پیشگیری، تشخیص و نحوه‌ی درمان می‌باشد. در پایان هر فصل نیز

طبق نتایج مطالعات انجام شده در سالهای اخیر، اپیدمیولوژی هر سرطان در جهان و ایران بیان شده است. بررسی‌های اپیدمیولوژیک در بردارنده ی اطلاعاتی در جهت پیشگیری و درمان بسیاری از سرطان‌ها می‌باشند و بین مکانیسم عوامل خطر آنها و ریزفاکتورهای مؤثر در روند بهبود یا پیشرفت بیماری ارتباط ایجاد می‌کنند.

همچنین، فصلی از این کتاب به ژنتیک سرطانها اختصاص یافته و نقش مهم‌ترین ژن‌ها و فاکتورهای ژنتیکی دخیل در بروز سرطان‌ها بررسی شده است.

در فصلی دیگر، برنامه زمانی و روشهای غربالگری چند سرطان شایع آورده شده است. در فصل بعدی این کتاب هم به طور خلاصه به بررسی عوامل مشترک در سرطان‌های شایع پرداخته شده است.

فصول انتهایی کتاب به پیامدهای بالینی کووید-۱۹ بر بیماران سرطانی می‌پردازد و مفاهیمی چون اضطراب، افسردگی، سلامت روان و تاثیر کووید-۱۹ بر سرطان‌های شایع را مورد بررسی قرار می‌دهد و نهایتاً با توصیه‌هایی برای بیماران مبتلا به سرطان در همه گیری کووید-۱۹ پایان می‌یابد.

امید است، اطلاعات موجود در کتاب حاضر بتواند به نوعی از بروز انواع سرطان‌ها تا حد امکان جلوگیری کرده و به شناخت پیامدهای بالینی کووید-۱۹ بر بیماران سرطانی بیانجامد و به بیان دیگر، گسترش و نشر اطلاعات بروز، سبب افزایش آگاهی در جوامع مختلف و بخصوص کشور عزیزمان گردد.

باشد که مطالعات و بررسی‌های پیش رو، بتواند مسیر پیشگیری، مراقبت، تشخیص زود هنگام و روش‌های درمانی مناسب را هموارتر نماید.